

КОНСТИТУЦІЙНІ РЕФОРМИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ: МИНУЛЕ, СЬОГОДЕННЯ, МАЙБУТНЄ

Денисова А.Ю.

Донецький національний університет

Основний закон України постійно реформують. У статті проведено аналіз основних порушень, які були допущені в процесі реформ. Також розглядаються перспективи майбутніх змін у Конституції України.

Ключові слова: Конституція, Конституційний Суд, Конституційні реформи, повноваження Президента.

Конституція України, що була прийнята у 1996 році – була названа «Конституцією однієї ночі», бо її приймали добу, включаючи ніч. Вже в подальшому всі поправки та переписування вносились пакетним голосуванням, що було цілком незаконно. Конституція перетворилась на маріонетку, яку підлаштовує під себе, час від часу, нова влада. «Моду» до змін Основного закону країни було задано у 2004 році, під час Помаранчевої революції. Президент, що проголошує себе таким до офіційного оголошення результату. Конституція, яку приймають пакетним голосуванням без висновку Конституційного Суду. Все відповідає тому буремному часу.

Отже, 8.12.2004 року були внесені зміни до Конституції України. Україна перетворилася на парламентсько-президентську державу. За законопроект проголосувало 402 депутати, з 442 зареєстрованих. Ідеологом таких перетворень став Олександр Мороз. Але прийняття змін для Конституції несло у собі неправомірний характер, бо була грубо порушена сама процедура.

По-перше, під час прийняття Основного закону була порушена стаття 159 Конституції України: «Законопроект про внесення змін до Конституції України розглядається Верховною Радою України за наявності висновку Конституційного Суду України, щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 даної Конституції [1]. У статті 157 йдеться про те, що Конституція не може бути змінена, якщо зміни передбачаються відміну або обмеження прав та свобод людини, або якщо направлена на ліквідацію незалежності або територіальної цілісності. Також Конституція не може бути змінена в умовах надзвичайного положення. У статті 158 йдеться про те, що законопроект Конституції не розглядається Верховною Радою України, якщо він не був прийнятий. Повторно він може бути розглянутий лише через 1 рік. Верховна Рада України, під час перебігу своїх повноважень, не може двічі змінювати одні й ті ж самі положення Конституції [2].

Висновку Конституційного Суду не було взагалі. Це є грубим порушенням.

Ще одним порушенням було пакетне голосування. Розділ 13 Конституції України передбачає, що внесення змін до Конституції передбачає спеціальний порядок, який дотримано не було. 300 голосів народних депутатів необхідні не лише для ухвалення законопроекту в цілому, але й для ухвалення кожної його норми (зміни). Лише окреме голосування кожної зміни до Конституції дозволяє виявити волю народу в особі його представників у Парламенті.

Регламент Верховної Ради України встановлює також, що обговорення у випадку прийняття рішень, щодо Конституції України проводиться лише у повному обсязі. Натомість, звичайні закони можуть обговорюватись і за скороченою процедурою.

Законопроекти пов'язані з Конституцією на перше читання подаються за 14 днів до розгляду Вер-

ховної Ради (звичайні – за 6), на друге – за 16 днів (звичайне – за 12), на третє – за 6 днів (звичайні – за 4). У випадку з конституцією 2004 року, народні депутати не мали на руках навіть роздруковки законопроекту, за який голосували.

В. Ющенко, коли вже вступив у свої повноваження, міг би подати запит до Конституційного Суду, щодо законності цього законопроекту, але не зробив цього.

Основна зміна – це введення парламентсько-президентської форми правління. У Президентській повноваження тепер входило керування зовнішньою політикою, обороною, внутрішньою безпекою, а також – головами місцевих державних адміністрацій. Решту справ внутрішньо-політичного менеджменту вирішує Кабінет Міністрів та Рада Національної безпеки та оборони.

Але Президент все-одно реально впливовий стосовно деяких виконавчих функцій. Виникає певна конкуренція між Президентом, Прем'єром та Секретарем Ради Національної безпеки. До тогож, Президент може розпустити Верховну Раду України, що теж робить непослідовно тезу про Парламентсько-Президентську систему. Як і раніше, залишився принцип прямої залежності губернаторів від Президента. Повноваження Президента, щодо розпуску Верховної Ради, збільшуються втричі. Отже, ця реформа послабила вплив Президента в межах виконавчої гілки влади, але підвищила його контроль у Парламенті.

За ст. статтею 81 Конституції України, повноваження депутата припинялись, якщо він склав їх сам, поїхав за кордон на постійне місце проживання, за станом здоров'я, учинення кримінального злочину, смерті і т.д. Після реформи 2004 року, народний депутат переставав бути народним депутатом, коли не входив до складу якоїсь фракції. Отже, в таких умовах депутат ставав пішаком.

Отже, окреслимо основні позитиви та негативи Конституції 2004 року.

З позитивних моментів можна назвати те, щ заборонили депутатів-сумісників.

З негативних можна виділити такі речі:

- Як зазначалось вище, за статтею 81, депутат, що вийшов з фракції – перестає бути народним депутатом. Але народний депутат може перебувати в одній фракції, а голосувати, як потрібно іншій фракції. Якщо до Парламенту, наприклад, пройшов блок. Від блоку відколослось кілька партій, тоді блок вже не має повноважень, щоб зібратись та виключити зі складу таких депутатів. Депутати продовжують голосувати за рішення іншої партії, і ніяких важелів впливу на них немає.

- Президент має подати протягом 15 днів кандидатуру Прем'єра, але що робити, якщо він її не подасть – не сказано.

- Судді Конституційного Суду тепер призначались та звільнялись, що давало змогу тиснути на них.

- За Конституцією 1996 року, віце-прем'єрів назначалось 4. В Конституції 2004 року – це обмеження було знято.

- У новій Конституції було сказано, що Президент може подавати до виконання свої укази Кабінету Міністрів. Але там не сказано, яку відповідальність понесе Кабінет Міністрів, якщо такий указ не буде виконано.

- Верховна Рада України отримала право розпуску Уряду. Чим зразу і скористалась, відправивши у відставку Уряд Ю. Єханурова. Але новий Уряд, після відставки попереднього, мав бути сформований впродовж 60 днів. Якщо цього не відбувається – парламент розпускається Президентом. Але він не може цього зробити пізніше, ніж за 6 місяців до виборів Нової Верховної Ради. Парламент, в свою чергу, не може сформувати Уряд. Виходить правова колізія.

Отже, Конституція 2004 року містить багато недоліків та правових колізій, що провокувало кризові ситуації в Уряді. Та процедура її прийняття була грубо порушена. Оскільки така Конституція була далека від ідеалу – в 2010 році – її змінюють знову.

30.09.2010 р., Конституційний Суд України скасував дію Конституційних реформ 20004 року. Знову почала діяти Конституція України 1996 року. Але це скасування теж відбулось не зовсім законно. Конституційний Суд мав право визнати, що порушення прийняття закону 2222 [3]. Але не мав права на зміну існуючого устрою влади України, а повинен був доручити Верховній Раді України прийняти рішення про відміну конституційної реформи. Бо зміна Конституції може відбутись лише через голосування у Верховній Раді України, адже існує виключне право остаточного втручання Верховної Ради в текст Конституції, окрім розділів 1,3,13. Отже, Конституційний Суд незаконно перебрав на себе повноваження Верховної Ради, що суперечить ст. 19 Конституції України. Опозиція назвала це антиконституційним переворотом. Європарламент назвав це політично вмотивованим судочинством, пізніше додав сюди ж суди проти Луценка та Тимошенко.

21 лютого 2014 року – відбулись найдраматичніші зміни у державному устрою, за весь період незалежності України. Без рішення профільного комітету, без висновку Конституційного Суду, прийняли закон «Про відновлення дії окремих положень Конституції України». Наступного дня, враховуючи, що цей закон не був підписаний Президентом, який на той час вже був у літаку та намагався покинути країну, Парламент ухвалив постанову «Про текст конституції, в редакції 28 червня 1996 р., зі змінами і доповненнями внесеними законом України від 8 грудня 2004 року, від 1 лютого 2011 року, 19 вересня, 2013 року». Це був такий симбіоз, який повністю повторював порушення процедури прийняття Основного закону, що і в 2004му році. До того ж, Конституцію можна редагувати, коли присутні 2/3 депутатського корпусу, чого не було.

Нині наближається ще одна низка змін, яка вже стосується повноважень органів місцевого самоврядування.

1 квітня 2014 Уряд підготував пропозиції, щодо нових змін.

- Запровадження трьохрівневої системи адміністративно-територіального устрою: область (регіон), район та громада.

- Передача функцій виконавчої влади від місцевих адміністрацій – виконавчим органам рад місцевого рівня.

- Розподіл повноважень між органами місцевого

самоврядування за принципом субсидарності і наділення саме громад максимально широким колом повноважень.

- Чітке забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами, в тому числі через їх участь в загальнодержавних податках.

- Ліквідація державних адміністрацій і створення натомість державних представництв з тільки контрольно-наглядовими і координаційними функціями, а не виконавчими.

Отже, самий малий рівень – громада. Громада може об'єднувати десятки населених пунктів навколо міста районного значення. На рівні громади буде функціонувати вибрана рада, її виконавчий комітет і олова, котру обирати будуть люди.

До повноважень громади буде входити:

- питання забудови;
- утримання місцевої інфраструктури;
- облаштування швидкої та первинної медичної допомоги;
- роботи садків та шкіл;
- ЖКГ;
- пасажирські перевезення.

Щодо районів. Тепер вони стануть крупнішими: із 490 районів – залишиться 120. У кожному районі буде своя рада, що буде формувати виконавчий комітет. На рівні регіонів будуть діяти обласні ради з виконкомми.

До повноважень району буде входити:

- керування транспортною інфраструктурою в районі;
- вторинна медична допомога;
- утримання об'єктів благоустрою;
- спеціальна шкільна освіта (музичні та спортивні, художні школи).

До повноважень регіону буде входити:

- питання доріг обласного значення;
- транспортна інфраструктура;
- спеціалізована медична допомога;
- ПТУ та вищі навчальні заклади.

Для розвитку регіону на місцях планують залишати більше податків. Доля місцевих бюджетів збільшиться на 30%. На містах планують залишати 25% податку на доходи фізичних осіб. Від 10 до 25% податків на прибутки від підприємств. Екологічний, єдиний та земельний податки – планують залишати на містах у повному обсязі.

ОДА також будуть скасовані. Замість нього буде Державне управління. Щодо назви були суперечки, була пропозиція назвати це «Воєвдством», але поки що робочий варіант – Державне управління. Функції у нього переважно наглядові та контролюючі.

Основні 4 функції Державного Управління:

1. Нагляд за виконанням законодавства органами місцевого самоврядування.
2. Координація територіальних органів виконавчої влади.
3. Координація і реалізація державних програм, що реалізуються за державний кошт.
4. В умовах Надзвичайного стану, або воєнного стану – керування усіма органами на території району та області [4].

Отже, звичайно, що децентралізація влади мала досить непогані результати, якщо спиратись на європейський досвід. На містах краще знають проблеми регіону, його недоліки по позитивні моменти, а значить, більш доцільніше зможе розподілити кошти. Громада зможе обирати не в сліпу, а дійсно людину, що гарно себе зарекомендувала. Отже, все це залишає надію на прозорість та неупередженість політики, що нас оточує.

Список літератури:

1. Висновок Конституційного Суду України у справі № 1-32/2004 за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про Законопроект N 4180 з внесеними до нього поправками) № 2-в/2004 від 12 жовтня 2004 року.
2. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.- К. „ДОК-К” , 1996.- 40 стор.
3. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» № 2222-IV від 8 грудня 2004 року.
4. Децентралізація влади: як перестроїть країну – от облсоветов до дetsadov: Портал Сьогодні.а./Дарья Нинько, Сергей Рюмочкин, Андрей Никитин, Татьяна Самотый, Екатерина Фомина// 16 мая 2014 г. Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/decentralizaciya-vlasti-kak-perestroyat-stranu-ot-oblsovetov-do-detsadov-521013.html>

Денисова А.Ю.

Донецкий национальный университет

**КОНСТИТУЦИОННЫЕ РЕФОРМЫ НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЫ:
ПРОШЛОЕ, НАСТОЯЩЕЕ, БУДУЩЕ****Аннотация**

Основной закон Украины постоянно реформируют. В статье проведён анализ основных нарушений, которые были допущены в процессе реформ. Также рассматриваются перспективы будущих изменений в Конституции Украины.

Ключевые слова: Конституция, Конституционный Суд, Конституционные реформы, полномочия Президента.

Denisova A.Yu.

Donetsk National University

**THE CONSTITUTIONAL REFORMS OF INDEPENDENT UKRAINE:
PAST, PRESENT, FUTURE****Summary**

The Basic Law of Ukraine constantly reforming. This article analyzes the major violations that were made in the course of reforms. Also examines the prospects for future amendments to the Constitution of Ukraine.

Keywords: Constitution, the Constitutional Court, the Constitutional reform, the President's powers.

УДК 327

**ЭТНИЧЕСКИЙ/НАЦИОНАЛЬНЫЙ ВОПРОС
В РОССИЙСКОЙ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ: АНАЛИЗ ИЗБРАННЫХ ПРИМЕРОВ****Козинский Б.**

Университет кардинала Стефана Вышинского в Варшаве

В статье будет проанализировано значение национально-этнического вопроса в российской внешней политике, опираясь на трёх самых важных аспектах. Во-первых, на объяснении значения национального вопроса (национального или этнического) и этнической политики. Во-вторых, на указании характерных примеров использования национального вопроса во внешней политике российского государства. Решено представить примеры из царской России, советской России (СССР) и современной России. В-третьих, на указании перспектив для дальнейших исследований анализированного сюжета, в частности учитывая другие страны.

Ключевые слова: Российская Федерация, национальный/этнический вопрос, национальные и этнические меньшинства, Польша, этническая политика, внешняя политика, Украина.

Постановка проблемы. В статье будет проанализировано значение национально-этнического вопроса в российской внешней политике. Проблема национальности в российской внешней политике это актуальная тема. О чём свидетельствуют события на Украине в последние месяцы, так как состоялись там явления, которые позволили Москве обратиться к известному дипломатическому инструменту, которым является защита прав или выступление от имени конкретной национальной группы. 16 марта 2014 года на территории Автономной Республики Крым и города со

специальным статусом Севастополя, состоялось референдум, в котором 96,8% голосующих при посещаемости 83,1% поддержало место Крыма в составе субъектов Российской Федерации. Два дня спустя, 18 марта в Москве официально провозглашено присоединение Крыма к Российской Федерации. Это решение не было признанным ни официальным Киевом, ни международной общественностью [6]. В общем, для обеих стран Крым представляет собой большую ценность, обладая значением геополитическим, военным и экономическим. Углубляясь в детали, можно заметить иные элементы характе-